

10. Радченко О.Б., Репан О.А. Українське козацтво як лицарська спільнота: проблема визнання. [Електронний ресурс] – Режим ресурсу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/.../F36\\_doc.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/.../F36_doc.pdf).

11. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків у 3-х томах. – К.: Наукова думка, 1990. – Т. 1. – 592 с.

*Аннотация*

*В статье рассматриваются боевые традиции украинского казачества и их влияние на формирование боеспособного войска.*

*Ключевые слова: боевые традиции, украинское казачество, народ, боевые действия, обучение, воспитание, быт, тактика, стратегия, активность, настойчивость, решительность, военная дисциплина.*

*Annotation*

*In the article the military traditions of the Ukrainian Cossacks and their impact on combat effectiveness.*

*Keywords: military traditions, Ukrainian Cossacks, the people, fighting, training, education, family life, tactics, strategy, activity, perseverance, determination, military discipline.*

**Тетяна Стоян**  
**Катерина Цишнатій**  
**(Київ)**

## **ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

*Стаття присвячена проблемі підготовки кадрів для туристичної сфери в Україні з моменту отримання незалежності і до сьогодні; визначено основні тенденції та перспективи розвитку туристичної освіти.*

*Ключові слова: туризм, туристична галузь, туристична освіта спеціалісти туристичної сфери, підготовка кадрів.*

Всесвітня туристична організація разом з ЮНЕСКО проголосили XXI століття – віком туризму. Тому на сьогодні актуальним є підготовка фахівців для сфери туризму. Адже використання потенціалу туристичної сфери практично неможливо без належного наукового і кадрового забезпечення.

Зі стрімким розвитком туризму, ринок праці ставить все більші вимоги до фахівців. Сучасність вимагає працівників, що не просто мають освіту, а працівників компетентних,

здатних приймати професійні рішення, розв'язувати типові і нетипові проблеми, тим самим забезпечувати високу якість обслуговування та задоволення потреб споживачів.

Кожна країна для покращення розвитку туристичної індустрії розробляє свою систему освіти в туризмі, яка б відповідала вимогам ринку праці.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми показує, що питанням підготовки спеціалістів для туристичної в Україні займаються фахівці різних галузей науки, зокрема Федорченко В.К., Сакун Л.В., Скрипник М.І., Дітковська С.О., Фоменко Н.А., Цехмістрова Г.С. та інші.

Метою статті є дослідження підготовки кадрів туристичної галузі в сучасній Україні.

Для України доцільним є вивчення та застосування досвіду організації навчання майбутніх фахівців туристичної сфери країн, що вже мають розвинену та всесвітньо визнану систему туристичної освіти, а також країн, що як і Україна, знаходяться лише на шляху свого розвитку[11; с. 1].

На момент отримання Україною незалежності, в нашій державі існувало лише чотири заклади з підготовки фахівців туристичної сфери. За роки своєї незалежності Україна зробила значні кроки в сфері туристичної освіти та створила власну систему підготовки. Проте, варто зазначити, що й зараз система туристичної освіти знаходиться лише на стадії свого становлення, і багато ще має бути зроблено задля досягнення високого рівня професійної підготовки кадрів.

Підготовка кадрів у туризмі в нашій державі традиційно була пов'язана лише з підвищенням кваліфікації працівників, що за відсутності базової освіти не вирішувало кадрової проблеми [8; с.180].

Упродовж тривалого часу вищі та середні навчальні заклади України не готували спеціалістів для туристичної галузі. Тому фундаментальна туристична освіта в Україні – відносно нова сфера освіти. Підготовкою фахівців у туристичній сфері України на кінець 90-х років займалися понад 50 вищих навчальних закладів освіти різних форм власності та рівнів акредитації. У 1995 році було створено один із перших в Україні навчальний заклад нового типу – навчально-виробничий-виробничий комплекс «Туризм, готельне господарство, економіка і право», створення якого було погоджено з Міністерством освіти України, Міністерством юстиції України, Державним комітетом України по туризму, Державною митною службою України та Генеральною прокуратурою України.

До складу комплексу ввійшли навчальні та наукові заклади, підприємства і установи, зокрема Київський інститут туризму, економіки і права, Київський технікум

готельного господарства, Економіко-юридичне училище, Держана льотна академія України, Курси підвищення кваліфікації, Науковий центр розвитку туризму, Українська нотаріальна палата, Управління юстиції м. Києва, готельні комплекси «Дніпро», «Братислава-Десна», «Русь», туристичний комплекс «Пролісок», Державна судноплавна компанія «Чорноморське морське пароплавство», Бориспільська митниця та ін. [8; с. 183].

Діяльність комплексу «Туризм, готельне господарство, економіка і право», сприяло накопиченню досвіду у підготовці фахівців і встановленню широких зв'язків зі спорідненими навчальними закладами в Україні та за її межами. На його науково-практичній базі була створена Асоціація навчальних закладів України туристичного й готельного профілю. У 2001 році до складу Асоціації, окрім українських навчальних закладів, були прийняті навчальні заклади з Республіки Болгарія, Російської Федерації, Республіки Білорусь.

За роки свого існування Асоціація показала себе як ефективний механізм об'єднання інтелектуальних зусиль навчальних закладів різних рівнів акредитації в справі підготовки індустрії гостинності.

Також на базі «Туризм, готельне господарство, економіка і право» 11 листопада 2001 року вперше в Україні створено Академію туризму.

Академія туризму України є добровільною всеукраїнською громадською організацією, яка об'єднує осіб, що займаються науковою, навчальною та практичною роботою в галузі туризму. Академія діє на основі Конституції України, чинного законодавства, на принципах демократії, самоврядування та рівноправності її членів.

Своїми науковими дослідженнями і всією своєю діяльністю Академія активно сприяє входженню України як самостійної держави у світову співдружність, утвердженню гуманістичних відносин між країнами, зміцненню миру між народами, розвитку міжнародної дипломатії [8; С.185].

На даному етапі розвиток туристської освіти в Україні відбувається у рамках основних напрямів розвитку нової освітньої системи. Принципова відмінність цієї нової системи від традиційної полягає в зміні парадигми «освіта=навчання» парадигмою «освіта=становлення».

Приєднання України до Болонської декларації, означає рух нашої країни у напрямі зближення освітніх систем. У той же час, процес переходу до загальноєвропейських стандартів у системі української освіти не означає тотожності, простого копіювання досвіду західних моделей освіти.

У сфері туристської освіти ця тенденція проявилася в розробці в листопаді 2010

року нового освітнього стандарту з напрямку підготовки «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст та магістр. Відповідно до стандартів навчальний процес організовується з урахуванням кредитно-модульної системи [2; с. 207].

Уведений постановою Кабінету міністрів України напрям підготовки «Туризм» охоплює широкий спектр спеціальностей і спеціалізацій, що мають відповідати нагальним потребам туристського підприємства, готельного господарства і курортної справи. [6; с. 1].

Введення напрямку підготовки фахівців – «Туризм» – створює нові можливості для значного поліпшення краєзнавчої діяльності та розвитку туризму, що, у свою чергу, є обов'язковою умовою виховання молоді та й усіх громадян держави в дусі глибокої поваги до славних традицій нашого народу.

Отже сьогодні в Україні, після введення напрямку підготовки «Туризм» та системної розбудови вищої освіти спостерігається декілька варіантів її розвитку з низкою пріоритетних напрямів:

- Економіко-правова та управлінська домінанта туристичної освіти;
- Рекреаційна домінанта туристичної освіти;
- Науково-дослідна домінанта туристичної освіти;

Методологічною основою побудови системи туристичної освіти в Україні в сучасних умовах є підхід до туризму як до освітнього простору, в межах якого відбувається послідовна заміна станів розвитку особистості, її життєве та соціальне самовизначення, становлення інтересів та морально-етичних позицій, професійна кар'єра в умовах глобалізації з обов'язковою самоорганізацією та самореалізацією в інтересах особистості, суспільства і держави.

З'ясування феномену туризму в його різних вимірах – від культурологічного до суто економічного – це завдання, яке постало перед науковцями після прийняття Державної програми розвитку туризму в Україні на 2002-2010 роки. Вчені України відгукнулись на загальну потребу розвитку туризму як пріоритетного напрямку української економіки та культури загалом. Зокрема, у Київському університеті туризму, економіки і права відбувся круглий стіл «Наука і туризм», у засіданні якого взяли участь провідні вчені різних галузей науки, представники відділення історії, філософії і права Національної академії наук України, Академії педагогічних наук, Інституту історії України, Інституту світової економіки і міжнародних відносин, Інституту економіки, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень, Інституту держави і права ім.

Володимира Корецького, Інституту філософії ім. Григорія Сковороди, Інституту соціології, а також Української академії політичних наук, Соціологічної асоціації України, Національної бібліотеки ім. Володимира Вернадського. Науковцями було проаналізовано методологічні питання, пов'язані з науковим забезпеченням розвитку туризму в Україні, сформульовано пріоритетні напрями наукових досліджень, які утворять підґрунтя нового комплексного напрямку в науці – туризмологія.

Теоретико-методичні розробки покладено в основу формування системи підготовки кадрів для галузі. Співробітництво громадських туристських об'єднань і різноманітних за формами власності туристських підприємств із державними і недержавними навчальними закладами, як принцип становлення системи, дозволив запровадити багаторівневий підхід до підготовки і навчання фахівців туризму з одночасним підключенням систем додаткової освіти. Тобто характер туристської освіти в Україні в поєднанні з додатковою створює принципові позиції освіти фахівців галузі, а саме: неперервність та наступність у навчанні.

Головним навчальним закладом підготовки туристських кадрів в Україні виступає Київський університет туризму, економіки і права, який один із перших реалізує безперервну підготовку кадрів сфери туризму і є базовим методичним центром підготовки таких фахівців в Україні [7; с. 145].

На першому рівні формування реалізується вже в середній школі на базі 8-11 класах, де учні в ліцеях паралельно із загальноосвітніми дисциплінами, освоюють основи спеціальності з соціальної анімації, спортивно-оздоровчого й екскурсійного туризму, що викладаються як комплекс дисциплін початкової туристської освіти. Випускники отримують спеціальні знання з туризму.

Другий рівень – придбання професійних кваліфікацій – здійснюється в училищах, технікумах, коледжах, до яких дедалі частіше вступають ліцеїсти з метою продовження своєї фахової освіти й одержання професії за соціальним туристським профілем. Фактично це є система середньої спеціальної освіти з одержання ступеня і кваліфікації бакалавра туризму.

На третьому рівні реалізуються професійні потреби галузі і особистості, а саме: здобувається освіта III освітньо-кваліфікаційного рівня (підготовка бакалавра), тут важливим відпрацювання системи діяльності фахівця і розвиток його проектувально-технологічних умінь.

На четвертому ступені – здійснюється підготовка спеціаліста за фахом, формується його індивідуально-авторський професійний рівень, розвивається культура професійного

мислення фахівця сфери гостинності.

На п'ятому ступені (підтвердження кваліфікації післядипломній освіті) пріоритетним стає синтез і узагальнення професійного досвіду фахівця, набуття ним науково-педагогічних навичок.

Післядипломне навчання є завершальним рівнем професійної освіти, де роль і значення системи додаткової освіти в професійній мобільності фахівця набувають ще більшого значення і вона продовжується протягом всього життя.

Багаторівнева і безперервна підготовка і перепідготовка дозволить швидше вирішити завдання прискореного насичення соціальних туристських рухів, туристських підприємств і комплексу, що їх обслуговує, кваліфікованим персоналом, фахівцями і працівниками [10; с. 60].

Особливе значення в організації професійної підготовки персоналу для туристичної діяльності має набуття ними практичних навичок ще до виходу на конкретне робоче місце, тобто під час навчання. Типовими базами практик для студентів туристських спеціальностей є готелі, ресторани, бари, рекламно-видавничі групи, туристичні організації. На жаль, в Україні на сьогодні питання практичної підготовки студентів під час навчання ще не повністю вирішене. Не всі заклади освіти мають повну матеріальну базу практичної підготовки студентів, основні вимоги до якої зазначено у державному галузевому стандарті підготовки бакалаврів туризму [9; с. 223].

Важливе місце у підготовці фахівців туризму займає Київський університет туризму, економіки та права. Особливої уваги заслуговує досвід КУТЕПУ на базі якого створено навчальну фірму «КУТЕП-Тур». Тут здійснюється практична підготовка спеціалістів туристичної сфери.

Навчальна фірма «КУТЕП-Тур» була створена в 2001 році з метою організації практичної роботи студентів з тематики, яка пов'язана з туристсько-екскурсійною діяльністю. В структурі навчальної фірми існують ті ж підрозділи, які характерні для фірм – туроператорів.

Робота студентів починається на першому курсі, де вони проходять практику в якості тур агентів, складають різні програми тур обслуговування, беруть участь в розробці туристсько-екскурсійних маршрутів, складають конспекти лекційних занять. На другому курсі студенти виконують функції менеджерів, беруть участь в проведенні виставок і конференцій, займаються організацією рекламної кампанії з просування туристсько-екскурсійного продукту. Студенти третього курсу займаються вирішенням організаційно-методичних питань, планують роботу підрозділів фірми, обговорення і вирішення

поточних питань, здійснюють контроль за виконанням роботи підлеглими. До третього курсу у студентів формується уявлення про конкретні види діяльності, якою вони прагнуть займатись.

Здійснення функцій управління покладається на студентів старших курсів. Спільно з викладачами вони проводять засідання методичних секцій, консультацій для студентів молодших курсів, контролюють роботу всіх підрозділів навчальної фірми.

Студентами старших курсів розроблені різноманітні документи, згідно яких здійснюється робота навчальної фірми: «Положення про роботу навчальної фірми», посадові інструкції, програма роботи фірми.

В навчальній фірмі успішно вирішується одне з головних завдань туристської освіти – можливість закріплення на практиці отриманих професійних знань, формування умінь і професійних навичок [9; с. 224-225].

І на сьогодні ще рівень підготовки фахівців у сфері туризму ще не завжди відповідає потребам ринку праці. В проекті Концепції Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2011-2015 рр. вказано: «вирішення стратегічних завдань розвитку сфери туризму та курортів України потребує суттєвого вдосконалення існуючої системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємств, установ і закладів сфери туризму і курортів» [5; с.1].

На початок 2010-х рр. в Україні кадрове забезпечення сфери туризму та курортів здійснюється у понад 130 вищих навчальних закладах.

Через потреби розвитку сфери туризму та курортів у навчальних закладах України відкриваються нові спеціальності. У проекті Концепції Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2011-2015 рр. запропоновано до переліку спеціалізацій напряму підготовки фахівців за спеціальністю «Туризм» додати «Управління туристичними ресурсами», «Державне регулювання туристичної сфери», «Безпека в туризмі» [5; с.2].

На думку більшості фахівців, кваліфікація кадрів у туризмі повинна визначатися за двома критеріями: професійним та особистісним. Вимоги особистісного характеру можуть бути загальними (порядність, тактовність, витримка, почуття гумору) та професійно значимими (комунікабельність, відповідальність, доброзичливість, культура поведінки та мовлення, знання поезії, літератури, драматургії, образотворчого мистецтва, фольклору, деяких питань економіки, політики). Відповідні риси характеру формують мотивацію у виборі професії, тому вже на перших етапах професійної орієнтації потрібно виявляти людей, потенційно здатних до роботи в даній галузі [1; с.2]. Адже праця

спеціалістів в сфері туризму виходить за межі суто менеджерських дисциплін, охоплює не лише організаційно-управлінські та економічні питання, а й все вище зазначене.

З активним розвитком туристичної галузі в Україні, ринок праці ставить все більші вимоги до фахівців, навчання яких має відбуватися на високому рівні теоретичної і практичної підготовки. Ця проблема гостро постала в системі освіти України, адже щороку в нашій державі зростає кількість навчальних закладів, які пропонують різні спеціальності для підготовки кадрів туристичної сфери. Більшість із них не мають достатньої матеріальної бази для практичної підготовки фахівців, багато дисциплін вивчаються теоретично, а це в свою чергу викликає проблеми з працевлаштуванням.

### Джерела та література

1. Гарбар Г.А. Роль міжнародних угод у підвищенні ефективності підготовки кадрів для сфери туризму:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://tourlib.net/statti\\_ukr/garbar2.htm](http://tourlib.net/statti_ukr/garbar2.htm).
2. Дітковська С.О. Основні тенденції розвитку професійної туристської освіти в Україні / С.О. Дітковська. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 14 (225). – 2011. – С.205-211.
3. Зорин И.В. Образование и карьера в туризме: Учебное пособие / И.В. Зорин – М.: Сов. Спорт, 2000. – 224 с.
4. Лук'янова Л.Г. Освіта в туризмі: Навч.-метод. посіб. / Л.Г. Лук'янова. – К.: Вища шк., 2008. – 719 с.
5. Національна Доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті - К.: Шкільний світ. – 2001. – 23 с.
6. Програма розвитку туризму в Україні до 2005 року:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/702-97-%D0%BF/ed19970628/card7#Тему>
7. Проект Концепції Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2011-2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/doc.aspx?id=537>.
8. Указ Президента України «Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року» від 10 серпня 1999 року № 973/99: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973/99>.
9. Федорченко В.К. Підготовка фахівців для сфери туризму: теоретичні і методичні аспекти: монографія / В.К. Федорченко. – К.: Вища школа, 2002. – 350 с.
10. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні:[навч. посіб.] / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. – К.: Вища школа, 2002. – 195 с.
11. Федорченко В.К., Фоменко Н.А., Скрипник М.І., Цехмісторова Г.С. Педагогіка туризму. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 296 с.
12. Філоненко І.М. Особливості та структура системи підготовки кадрів для туристичної сфери // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 4 (239), 2012, Ч. II. – С. 59-64.



13. Черній В.Г. Досвід підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери в Україні та світі:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/cherniy-gv-dosvid-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv-turistichnoyi-sferi-v-ukrayini-ta-sviti/>.

*Аннотація*

*Статья посвящена проблеме подготовки кадров для туристической сферы в Украине с момента обретения независимости и до сегодняшнего дня; определены основные тенденции и перспективы развития туристического образования.*

*Ключевые слова: туризм, туристическая отрасль, туристическое образование, специалисты туристической сферы, подготовка кадров.*

*Annotation*

*The article opens is devoted to the problem of training for tourism in Ukraine since independence to the present; The main trends and prospects of tourism education.*

*Key words: tourism, tourism industry, tourism education specialists tourism, training.*

## **МІЛІТАРНА ІСТОРІЯ**

**Андрій Андрєєв**

**(Київ)**

### **ІДЕОЛОГІЧНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РАДЯНСЬКИХ ОРГАНІВ РЕПАТРІАЦІЇ “ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ” НА ТЕРИТОРІЇ УРСР У 1945 РОЦІ: СТРАТЕГІЯ, ПЕРЕБІГ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ВИСНОВКИ**

*Розглядається малодосліджене питання організації та проведення радянськими політорганами ідеологічної, агітаційно-пропагандистської роботи серед контингентів репатріантів по всій території УРСР у 1945 р.*

*Ключові слова: ідеологічно-пропагандистська робота, репатріація, перевірконо-фільтраційні пункти, “ переміщені особи ”.*

Суспільна значимість представленої проблеми є досить актуальною з огляду на ситуацію, яка склалась в нашій країні. В умовах моральної та фінансової компенсації жертвам нацизму, реабілітації колишніх в’язнів сталінських таборів, відновлення історичної правди про долю колишніх репатріантів, розкриття таких суспільно значимих проблем, створює належні умови для розвитку громадянського суспільства, правової держави та гармонізації відносин між соціумом і владою.